

Знання у XXI столітті стають фундаментальною основою багатства країн та народів. «Іменно знання являється, по суті, ключевим фактором конкурентоспособності організацій в епоху глобалізації політичного, економічного, культурного, соціального і образовательного пространства» [2, с.169].

У зв'язку з цим велике значення має вміння використовувати набуті у вищих навчальних закладах знання для подальшої діяльності. В умовах модернізації освіти мова йде про підготовку компетентного спеціаліста, який вільно володіє своєю професією, готовий до постійного професійного росту, професійної мобільності.

На сьогоднішній день роботодавці пред'являють інші вимоги до своїх працівників. Для них важливо, якими компетентностями володіє працівник у сукупності з його здібностями та особистими якостями. Професійна компетенція – це не просто володіння знаннями, а й можливість їх гнучкого застосування, гнучка обізнаність з чим-небудь.

Сучасна освіта передбачає оволодіння студентом кількох компетенцій:

- а) технічної (володіння комп'ютером, знання іноземних мов);
- б) професійної (вільне володіння своєю професією, тобто практичне застосування набутих знань у роботі, володіння термінологією свого фаху та правильне її вживання, тобто мовнокомунікативна компетенція);
- в) компетенції «управління собою»;
- г) компетенції керівника (уміння розподіляти функції, організувати роботу, ставити завдання).

Майбутній фахівець повинен швидко сприймати необхідну інформацію, будь-яку форму мовлення, керувати системою мовленнєвих комунікацій у межах своєї компетенції. Від багатства словникового запасу та рівня культури мови і техніки мовлення залежить професійна майстерність, успіх особистості.

Довідкова література, а саме словники та довідники мають велике значення для формування професійної мовнокомунікативної компетенції.

При вивченні курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» студенти вчать працювати з різними словниками, оскільки будь-яка професійна діяльність потребує певних мовнокомунікативних умінь: правильного наголошення слів, уведення їх у контекст, володіння термінологією, необхідною для спілкування у професійній сфері, вибір лексичних засобів, користування граматичними ресурсами мови.

Як було вище зазначено, професійна компетенція – це в першу чергу вільне володіння термінологією свого фаху. Тому практичний курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» передбачає різні форми роботи зі словниками та довідниками залежно від виду занять.

При перекладі текстів українською мовою студенти користуються «Російсько-українським технічним словником» та іншими термінологічними

словниками. Тут головне не помилитися і знайти правильний відповідник до російського слова – терміна. Наприклад, візьмемо російське слово «виручка». Як правильно перекласти: виручка чи виторг? Тоді звертаємось до тлумачного словника: виручка – це гроші, одержані від продажу чого-небудь; а виторг – вільно конвертована іноземна валюта, яку одержують від продажу за кордон товарів, цінних паперів; а також продажу товарів, виконання робіт у межах країни за іноземну валюту. Залежно від контексту (тобто словесного оточення) і потрібно вживати слова виручка чи виторг.

Знання термінології свого фаху потрібне для студентів Інституту економіки при вивченні фахових дисциплін, таких як «Економіка» та «Основи економічної теорії», а також «Українська мова (за професійним спрямуванням)» тощо.

З цією метою разом із колегою кафебри економічної теорії (Чекушиною Ю. В.) ми уклали «Словник-довідник з економічної теорії». У ньому подано терміни, термінологічні сполуки російською, українською й англійською мовами та статті до них. До термінів іншомовного походження ми зазначили джерело походження та стисло розкрили етимологію слів, їх наголошення.

Цим словником-довідником можуть послуговуватися не тільки студенти Інституту економіки та викладачі, а також студенти, що займаються технічним перекладом.

Для майбутнього фахівця введені в контекст слова повинні бути зрозумілими і доречно вжитими. Це означає, що лексичне значення застосовуваних слів треба добре знати. Якщо слово вживається «приблизно», то, потрапляючи в контекст, може стати помилкою. Особливо це стосується близькозвучних слів, що називаються паронімами. Їх можна сплутати у мовленні саме через подібність у звучанні. Такі слова перевіряємо за тлумачним словником, спеціальним словником паронімів, а також за довідниками з культури української мови.

Порівняймо значення таких слів як *кристалічний*, *кристальний*, *кришталевий*: **кристалічний** – це той, що складається з кристалів; **кришталевий** – зроблений з кришталю або схожий на кришталю – прозорий, блискучий; **кристальний** – з кристалів або схожий на кристал, синонім до кристалічний.

На практичних та самостійних заняттях студенти виконують вправи, вводячи у словосполучення та пояснюючи значення паронімів типу: коректувати – коригувати, особовий – особистий, ділянка – дільниця, показник – покажчик, упроваджувати – запроваджувати, громадський – громадянський, ефективний – ефектний, комфортабельний – комфортний тощо.

Для того, щоб не відбувалося сплутування близьких за значенням слів студенти працюють із тлумачними словниками або словником синонімів. Трапляється, що такі слова як *професія*, *спеціальність*, *фах* для деякого мають однакове значення. Але перше слово, як ми знаємо, значно ширше – воно позначає форму трудової діяльності, рід занять людини. Тому одна професія може конкретно проявитися в різних спеціальностях людей. Слово *фах* близьке до слова *спеціальність* і може замінювати його без додаткових уточнень.

Є слова – синоніми, наприклад: адвокат – захисник, оборонець; дефект – вада, недолік; ринок – базар, що різняться за сферою використання, а є такі, що виявляють повний збіг у значенні, як-от: правознавство – юриспруденція, юрист – правник, громадянство – підданство, століття – сторіччя.

Для студентів економічних спеціальностей характерне сплутування таких понять як : нестача – недостача, виручка – виторг, ємність – місткість, лишок – надлишок, доход – прибуток, оборот – обіг, становить – складає, видатки чи витрати, кошти – засоби – гроші. Труднощі виникають особливо при перекладі з російської мови.

Візьмемо слово «средства», що має три відповідники в українській мові. При перекладі термінологічних сполук з цим словом треба звертатися до російсько-українського, тлумачного та економічного словників. Тому вкладник средств – вкладник коштів, денежные средства – кошти, привлеченные средства – залучені кошти, заниматель денежных средств – позичальник грошей, а средства производства – засоби виробництва. Порівняймо термінологічні сполуки зі словом «расходы»: статья расходов – стаття витрат і списать на расход – списати на видаток.

Таким чином, отримані навички роботи із словниками та довідниками необхідні студентам при вивченні блоку спеціальних дисциплін, у процесі якого відбувається одночасна апробація професійних можливостей майбутніх фахівців, у процесі практики, під час виконання курсового та дипломного проєктів. Підведенням підсумків професійної підготовки майбутніх спеціалістів є захист дипломної (випускної кваліфікаційної) роботи або здача державного атестаційного іспиту, що передбачають широке використання фахової термінології.

Посилання:

1. Гуржій А. М., Орлова І. В., Шут М. І., Самсонов В. В. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи): Навч. посібник. – К.: НМЦ засобів навчання, 2001. – 95 с.
2. Купрейчик І. В. Модель професійної компетентності майбутнього спеціаліста в умовах нової економіки. – Управління розвитком: Міжнародна науково-практична конференція. – Х., 2007. – С. 169-170.
3. Освітні технології: Навч.-метод. Посібник / За ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.

Ватченко Л. Г. (Дніпропетровськ)

Особливості нормування освіти в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу

Визначення змісту освіти завжди було і залишається одним з головних питань (яке має багато різких проявів) побудови систем підготовки фахівців у вищих навчальних закладах освіти. До таких питань належать визначення базової і варіативної складових змісту навчання, раціональне співвідношення

між ними, зміни в них в залежності від змін зовнішніх та внутрішніх умов, врахування регіональних особливостей, розвитку прикладної галузі знань тощо.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні способу раціонального формування змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців.

Відомо, що зміст освіти відображається у системі стандартів освіти різного рівня, які мають (і повинні бути) певною мірою консервативний характер (оскільки фіксують уявлення і вимоги минулого часу). Базова (більш консервативна) частина, як правило, є нормативною (обов'язковою), а варіативна частина враховує певні особливості підготовки. Зміни стандартів освіти є дуже складною, тривалою і болісною процедурою (не завжди з однозначним позитивним результатом), але час від часу зміни необхідні.

Йдеться, перш за все, про найбільш наукомісткі напрями підготовки, що стрімко розвиваються. Для цих напрямів навчальна програма підготовки фахівців має своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються. Таке реагування відбувається шляхом перегляду змісту існуючих розділів або введення нових відповідних розділів у ту чи іншу навчальну дисципліну. Сама ж дисципліна, що зазнає змін, визначається, зазвичай, цілком довільно. Найчастіше, це одна з дисциплін професійно-практичного циклу, яку викладає педагогічний працівник, чий науковий інтерес вимагають засвоєння певних новітніх технологій. Відтак, у різних навчальних закладах однорідний навчальний матеріал опиняється в різних навчальних дисциплінах. Тут не було б нічого страшного, якби не вимоги галузевих освітніх стандартів, які передбачають для кожної нормативної дисципліни обов'язковий перелік змістових модулів.

Методика ж, за якою в освітньо-професійні програми (ОПП) визначається перелік нормативних навчальних дисциплін, робить будь-який кінцевий варіант стандарту незадовільним для більшості випускових кафедр. Мається на увазі, що, яким би чином навчальний матеріал не був згрупованим у дисципліні професійного циклу, випускові кафедри все одно будуть змушені переколювати налагоджену систему викладання: перекидати розділи з однієї дисципліни до іншої, залучати до викладання однієї дисципліни кількох лекторів, вкотре переробляти робочі програми дисциплін тощо. І, що важливо, подібна ситуація виникатиме кожного разу, як зазнаватиме змін зміст навчання, а він, з огляду на особливості розвитку сучасних наукомістких технологій, буде зазнавати їх регулярно.

Чи існує прийнятний вихід із зазначеної ситуації? На щастя, так. Він цілком природно виходить за умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМС ОНП), впровадження якої у вищу освіту України визнано сьогодні одним з першочергових заходів на шляху до загальноєвропейського освітнього простору.

Суть пропозиції полягає у переході від унормування навчальних дисциплін до унормування навчальних модулів. Навчальний модуль будемо розглядати як складову частину (розділ) дисципліни, засвоєння якої вимагає від студента виконання визначених програмою видів роботи (аудиторної, самостійної тощо) певного обсягу. За таких умов у навчальній програмі мають бути присутніми як нормативні, так і вибіркові навчальні модулі, угруповання